

Kanász Viktor

Magyarország és a Szentszék
a 16. század közepén

Girolamo Martinengo nuncius
és a Magyar Királyság (1550–1554)

TÉZISFÜZET

Témavezetők:

Prof. Dr. Fedeles Tamás, egyetemi tanár
Dr.habil. Tusor Péter (D.Sc.) tudományos tanácsadó,
egyetemi docens

Győr–Pécs, 2022

I. A DOKTORI ÉRTEKEZÉS CÉLKITŰZÉSE

A 16. század dereka a Magyar Királyság szempontjából különösen mozgalmas és sorsfordító időszaknak bizonyult. A Buda eleste óta vágyott országegyesítés, majd annak hamar nyilvánvalóvá váló kudarca, Fráter György meggyilkolása, az 1552-es nagy oszmán hadjárat, valamint a megmaradt országrész védelmének megszervezése és finanszírozása alapvetően határozta meg a század második felének történelmét. A kortársak számára is nehezen átlátható magyarországi helyzetet pedig tovább bonyolította az európai nagypolitika alakulása. A Habsburg–Valois háborúk, a pápaság itáliai politikája, a Birodalomban dúló belháború és a protestáns reformáció mellett a Magyar Királyság sorsa is foglalkoztatta Európa udvarait, s magát a római Szentszéket is.

Joggal vetődik fel a kérdés, hogy vajon mennyire ismerte a korabeli pápaság a Magyar Királyság helyzetét? Tisztában volt-e Magyarország belpolitikai eseményeivel, valamint az oszmánok elleni védekező háború hadügyi vonatkozásaival? Mennyire érzékelte a magyarországi

egyházi viszonyok egyre katasztrofálisabb helyzetét, valamint a protestantizmus előretörését? A hadügyek vagy a vallási kérdések foglalkoztatták inkább a Szentszékét? S végül milyen csatornákon keresztül szerzett vagy szerezhette Róma híreket Magyarországgal kapcsolatban?

E kérdések megválaszolásához elsősorban a korabeli pápai diplomácián, azon belül is az ekkor megszilárduló nunciatúrákon keresztül vezet az út.

I. Ferdinánd udvarában 1529-től kezdve működtek nunciosok. Tevékenységük vizsgálata fontos adóssága a magyar egyháztörténeti kutatásoknak. A Mohácsot, s különösképpen Szapolyai János halálát követő évektől kezdve egészen a 16. század utolsó harmadáig a magyar ügyekben meghatározó szerepet játszó bécsi nunciosokat eleddig a magyar szakirodalom nagyrészt negligálta, s általában csak fennmaradt jelentéseik egy-egy magyar vonatkozású részletének felhasználására szorítkozott. Ennek következtében a nunciosok személye és működése, valamint információik forrásértéke és történeti háttere nem képezte vizsgálat tárgyát.

Doktori értekezésemben az 1550 és 1554 között I. Ferdinánd mellé rendelt nuncius, Girolamo Martinengo életének és diplomáciai működésének, nunciatúrájának főbb jellemzőit, valamint a Magyar Királyság kapcsán kifejtett tevékenységét mutatom be. Bár kutatásaim metszéspontjában elsősorban a 16. század közepe áll, azonban a Ferdinánd király mellett töltött éveit elődei működésével együtt vizsgálom.

A nunciusok működése kapcsán a következő kérdésekre keresem a választ: Kiket jelöltek ki Ferdinánd mellé nunciusnak? Milyen pályát futottak be megbízatásuk előtt és után? Milyen kapcsolati hálóval, edukációval rendelkeztek? Hogyan szerveződött meg egy korabeli nunciatúra? Mennyire foglalkoztak a nunciusok vallási és mennyire világi ügyekkel? Hogyan jelenik meg Magyarország a jelentésekben? Mit tudtak az ország helyzetéről, belpolitikai és gazdasági viszonyairól? Mennyire ismerték a magyar egyházi és világi előljárókat? Kikkel álltak kapcsolatban? Elégedettek voltak-e a szolgálati helyük körülményeivel? Azaz összességében Magyarországgal kapcsolatban mi és miért érdekelte őket, s rajtuk keresztül Rómát? E kérdések vizsgálata

árnyalhatja, valamint új megvilágításba helyezheti a pápaság és Magyarország 16. század közepi kapcsolatának megítélését. Vizsgálatom középpontjában Martinengo működése állt. Nunciatúrája körülményeinek, problémáinak bemutatása mellett a fókuszban a máig nagy visszhangot keltő gyilkosság: Fráter György bíboros meggyilkolása és az ennek nyomán indult, Martinengo által irányított szentszéki vizsgálat áll.

A téma kutatásának forrásául elsősorban a Vatikáni Apostoli Levéltár, valamint a Haus-, Hof- und Staatsarchiv ide vonatkozó forrásait, továbbá Girolamo Martinengo nuncius Helmut Goetz által 1965-ben kiadott, azonban a magyar szakirodalomban csak alig ismert iratait használtam.

II. AZ ÉRTEKEZÉS LEGFONTOSABB EREDMÉNYEI

II/1. A nunciusok

A nunciatúrai intézményrendszer, valamint a nunciusok élete, működése, s Ferdinándhoz és a Szentszékhez fűződő viszonyuk vizsgálata után több fontos tanulságot is levonhatunk. A nunciusok személyét nézve megállapíthatjuk, hogy mindegyikük itáliai származású volt, és két jól körülhatárolható régióból: Észak-Itáliából, valamint Rómából és környékéről származtak. Többségük nemesi származással büszkélkedhetett, ugyanakkor a kevésbé módos, de politikailag aktív nemesség köreiből származtak.

Általában hasznos rokoni kötelékekkel rendelkeztek, például rokonságban álltak egy-egy bíborossal. Mindegyikük egyetemi oktatásban részesült, sőt némelyikük edukációja befejezését követően egyetemi tanárként is működött. Többségük a korabeli Európa egyik legjelentősebb egyetemén, a padovai *universitason* tanult. Elsősorban jogi képzettséget szereztek, amely alkalmassá tette őket a római és a kánonjog kapcsán felmerülő diplomáciai és egyházkormányzati ügyek megfelelő

átlátására. Különböző közigazgatási és diplomáciai megbízásaik révén már nunciatúrájuk előtt komoly tapasztalattal rendelkeztek. Felszentelt klerikusok voltak, akik – Martinengót leszámítva – megkapták a püspöki címet. Általánosan elmondható, hogy címük elsősorban az egyházmegyéjükből származó jövedelem miatt volt fontos számukra.

Nunciusként töltött éveik alatt legfontosabb küldetésük a Szentszék érdekeinek képviselete volt. Ennek keretében a királyi udvart követve állandó érintkezésben álltak az uralkodóval, annak egyes családtagjaival, valamint a vezető világi és egyházi személyekkel. A frissen szerzett híreikről és tapasztalataikról rendszeres, általában hetente írt jelentésekben számoltak be Rómának.

Első ránézésre úgy tűnhet, hogy az egyik legégetőbb probléma a protestantizmus terjedése volt, s a nunciások egyik fő feladata a radikális reformtanok elterjedésének megátolása, visszaszorítása lenne. Erre több nuncius esetében is láthatunk példákat, azonban Martinengo működése során elenyésző figyelmet fordított e kérdéskörre. Ezzel függött össze a nunciások Trienti Zsinat szervezésében megnyilvánuló munkája, ami

elsősorban a püspökök Zsinatra történő meghívását, valamint utazásuk sürgetését fedte le. Szintén a protestantizmus terjedésével függ össze az üresedésben lévő magyar püspökségek betöltésének, valamint a már kinevezett, de pápai megerősítéssel nem rendelkező püspökök kérdése. A nunciusok mindkét esetben felléptek a minél teljesebb egyházi struktúra helyreállítása érdekében. Emellett támogatták egy magyar koronabíboros kreálásának gondolatát is.

Komoly figyelmet fordítottak az oszmán-ellenes háborúkra, a Kárpát-medencében zajló hadmozdulatokról rendszeresen és részletesen tájékoztatták a pápát. Bizonyos esetekben a magyar belpolitikát is próbálták befolyásolni, ugyanis I. Ferdinánd és Szapolyai János kibékülésében, valamint a keresztény összefogásban látták az oszmán-ellenes fellépés első lépcsőfokát. Ezért többek közt részt vettek a magyar országgyűléseken, s rendszeresen találkoztak és tanácskoztak a magyar rendek képviselőivel, elsősorban az esztergomi érsekekkel.

Működésük során gyakran és részletesen foglalkoztak a magyar ügyekkel, azok egyházkormányzati, hadügyi és belpolitikai aspektusaival,

s ennek következtében Róma – a köztudattal ellentétben – jól ismerte a Magyar Királyság helyzetét, és elsősorban diplomáciai és pénzügyi, majd a későbbiekben katonai segítséget is nyújtott az oszmán-ellenes küzdelemhez.

II/2. Girolamo Martinengo élete és működése

A vizsgálat során elsősorban a magyar történeti kutatás számára kevésbé ismert Girolamo Martinengo nuncius életét és tevékenységét jártam körbe. Az észak-italiai, nemesi származású, Bolognában jogot tanult nuncius is rokoni kapcsolatai révén indult el pályáján. Hosszú kúriai működés után érdekes módon a bencés lenói monostor apátjaként kapta első nunciusi megbízatását 1548-ban Lengyelországba, amely nem végződött sikerrel. Ennek ellenére 1550-ben I. Ferdinánd udvarába küldték. A nuncius a Habsburg uralkodó mellett egy bonyolult, dinamikusán változó diplomáciai és katonai küzdelemben, a korabeli európai nagypolitikába csöppent bele.

A korszakot a pápaság számára két fontos nagyhatalmi töréspont határozta meg. Ezek közül az egyik a Valois–Habsburg ellentét, amelynek fő frontvonala II.

Henrik Franciaországa és a Spanyolországot, valamint a Német Nemzet Szent Római Birodalmát is magába foglaló monarchia között dúlt. A másik frontvonal V. Károly birodalma és testvére, I. Ferdinánd országai, valamint az egyre terjeszkedő Oszmán Birodalom között húzódott, s ennek két legfontosabb színterét a Kárpát-medence és a Mediterráneum jelentette. Európa szétagoltságát tovább fokozta a német területekről kiinduló protestáns reformáció egyre szélesebb körű térnyerése és a protestáns német rendek felkelései. A pápának ilyen geopolitikai körülmények között kellett egyszerre a Pápai Állam fejeként a szövevényes itáliai politikában boldogulni, valamint a katolicizmus fejeként Szent Péter székének érdekeit képviselni.

E feladat megoldásában kapott kulcsszerepet Martinengo is. Ferdinánd mellé kerülve egyszerre kapott joghatóságot és feladatokat az örökös tartományok, Csehország és Magyarország ügyeinek tekintetében.

Bécsi nunciaturája ismertetése során bemutatom az elsősorban itáliaiakból álló udvartartását, akadozó fizetése nehézségeit, valamint nunciusi feladatait. Egyik legfőbb feladata az volt, hogy a pápaságot rendszeres jelentései

által információkkal lássa el a Ferdinánd király udvarában és országaiban történekről. Jelentéseit Girolamo Dandinónak, majd 1551 novemberétől kezdve Innocenzo Del Monténak küldte.

A nuncius rendszeresen találkozott magával a királlyal, valamint fiával és későbbi utódjával, Miksa főherceggel is. Rajtuk kívül személyes kapcsolatban állt többek közt V. Károly tanácsosával, Joachim de Ryejel, a lengyel követ, Mikołaj Radziwiłł és Verancsics Antallal. Nagy hangsúlyt fektetett a levelezésre is, amelyek közül nem egyet másolatban a jelentéséhez csatolva szintén Rómába küldött. Innen tudjuk, hogy levelezett Fráterrel is, de a magyar – és legfőképpen az erdélyi – ügyekben információi egyik fő forrása a szintén itáliai condottiere, Giovanni Battista Castaldo volt.

A megfelelő híráramlás biztosítása érdekében Martinengo levelezett a velencei, valamint az V. Károly udvarába küldött nunciussal. Kivételes helyzetek is adódtak, mint például a Bécs környékén tomboló pestisjárvány, amikor a nuncius karanténban lévén hosszú időre elszigetelődött, és nem tudta ellátni a feladatait.

Nunciatúrája legfontosabb ügyeit áttekintve kiemelt helyen állt a Habsburg–Valois ház ellentéteiből, valamint a protestáns birodalmi rendek szövetségéből születő háború. Mivel e folyamatok komolyan befolyásolták III. Gyula pápa és I. Ferdinánd döntéseit is, Martinengo figyelmesen követte a hozzá érkező híreket például Parma ostromáról, Szász Móric hadjáratáról, valamint a linzi és passauai tárgyalásokról. Sőt, kijelenthetjük, hogy a jelentései egyik fókuszpontjában e nagyhatalmi rivalizálás állt, amely nem csak a nuncius figyelmét, hanem I. Ferdinánd katonai erejét is lekötötte. Mindezt azért is fontos kiemelni, mivel ezt az alapvető geostratégiai ténytet el szokta felejtetni a magyar szakirodalom.

Martinengónak bármennyire is kellett Nyugat felé tekintenie, érdeklődése másik fókuszpontjában egyértelműen az oszmán háborúk menete állt. Jelentéseiben nagyobb szerepet kapnak az 1551–1552-es Magyarország politikai, s legfőképpen hadi eseményei. Élénken követte a keleti országrész sorsát, bemutatva Fráter György tevékenységét, valamint Izabella királynéval való konfliktusát. Beszámolt az országegyesítés folyamatáról is, rendszeresen jelentett

Castaldo Erdélyben állomásozó seregéről, valamint a későbbi fejedelemség helyzetéről. Bizonyos eseményeknek akkora jelentőséget tulajdonított, hogy a heti jelentések monoton voltát megszakítva megírta, amilyen gyorsan csak tudta a frissen hallott híreket. Minden igyekezete ellenére nehezen látta át az erdélyi ügyeket. Ennek fő oka Castaldo egymásnak ellentmondó, sokszor túlzó jelentései voltak.

Az oszmán-ellenes harcok érthető módon a várháborúk egyik legjelentősebb évében, 1552-ben tűnnek fel leggyakrabban és leghangsúlyosabban jelentéseiben. Ekkor hétről hétre aprólékosan bemutatta az előretörő oszmán hadak útját: beszámolt többek közt Szeged sikertelen visszafoglalási kísérletéről, Veszprém elestéről, Lippa, Szolnok, Drégely, Buják és Ság oszmán kézbe kerüléséről és a palásti csatáról. Legrészletesebben Temesvár elestét, valamint Eger híres ostromát és a várvédők hősiességét írt le.

Sokat foglalkozott Ferdinánd esetleges hadba szállásának kérdésével is. Ennek összefüggésében sok adatot találunk arra vonatkozóan is, hogyan egyezett meg a király Szász Móriccal arról, hogy seregével

Magyarországra vonuljon, s mindez milyen következményekkel járt.

A nuncius megfordult az 1552-es pozsonyi, valamint az 1553-as soproni diétán is. Jelentéseiben a tárgyalt ügyek átlátható bemutatását is megtaláljuk. Jártasságát jól mutatja, hogy a Szent Korona legendás eredetét is feljegyezte. Az oszmánokkal folytatott tárgyalások sem kerültek el a figyelmét. Jelentéseiben név szerint csak kevés magyarországi politikai aktort említ, akikre sokszor – még a püspökökre is – csak a titulussal utal. Akik kivételt képeztek ezalól, valóban a magyar politikai élet vezető személyei voltak: Fráter György, Izabella királyné, Oláh Miklós, Nádasdy Tamás (akit jó érzékkel a magyar nemzet fejének nevezett) és Verancsics Antal.

Az udvari hétköznapiak sem kerültek el a figyelmét. Jelentéseiben olvashatunk az uralkodó családjának egészségi állapotáról, esetleges halálesetéről, de még a főherceg gyomorpanaszairól is. Figyelemmel kísérte az udvarba érkező követek működését is, többször személyesen is beszélt velük. A vallási ügyeket illetően jól látta az örökös tartományokban és Magyarországon

(valamint Lengyelországban) a protestáns reformáció terjedését és az ebből következő problémákat, bár meglehetősen kevés figyelmet szentelt ezeknek. Ennek ellenére egyrészt maga is aktívan közrejátszott a Trienti Zsinat második ülészakájának sikeres összehívásában, valamint abban, hogy a Ferdinánd uralma alá eső területek is küldjenek személyeket a zsinati atyák közé. Végül támogatta a frissen alakult jezsuita rendet, s így többek közt a bécsi megtelepedésüket is, és jól látható, hogy a környezete is ezernyi szállal kötődött a Társasághoz.

A magyar egyház ügyeivel kapcsolatban a hadi eseményekhez képest meglepően keveset írt, a széthulló középkori egyházi struktúrák gondjaira kevésbé volt fogékony. Egy kivételt találunk ezalól: a püspökök kinevezésének ügye, amelynek keretében 1553–1554-ben több magyarországi püspöki szék betöltése is megtörtént. Hasonlóan foglalkoztatta a magyar koronabíboros kreálásának ügye, amely a Mohácsot követő eredménytelen próbálkozások után éppen Martinengo nunciatúrája alatt, az ő támogatásával valósult meg, amikor 1551-ben Fráter György elnyerte a bíbort.

A hír felett érzett öröm azonban néhány héten belül felháborodásba csapott át, amikor elért hozzá az újdonsült bíboros meggyilkolásának híre. Részletesen írok az események római fogadtatásáról, valamint azok hosszú árnyékáról. Fráter meggyilkolása ugyanis kiközösítést vont maga után, ami alól III. Gyula csak ideiglenes felmentést adott a királynak, s egy négy bíborosból álló bizottságot hozott létre az ügy kivizsgálása érdekében. Bár a bíborosok személye, valamint a pápa hozzáállása sejtette a Ferdinánd számára pozitív végkifejletet, mégis egy alapos vizsgálat vette kezdetét, amit Martinengo vezetett. Ennek során 139 tanúvallomás vettek fel Fráter életével kapcsolatban, valamint számtalan levelet és levélrészlet gyűjtöttek össze bizonyítékként. Az 1554-ben végződő vizsgálat után III. Gyula – kevésbé meglepő módon – végül 1555 februárjában felmentette az uralkodót és az elkövetésben résztvevő embereit. A vizsgálat iratanyagának jelentős része viszont szétszórva bár, de napjainkig megmaradt. Ennek egy részét a magyar történelmi kutatás az elmúlt másfél században már használta, azonban szinte kivétel nélkül Fráter György életére vonatkoztatva. Azonban ha a bíboros helyett

elsősorban magát a tanút vesszük szemügyre, sok új eredményt hozhatnak még e források.

Erre kiváló példa Oláh Miklós tanúvallomása, amelyből meg lehet vizsgálni, hogy a 16. század közepén a magyar püspöki karon belül milyen információs csatornákon szerzett Oláh híreket egykori elődjéről. Amellett, hogy egy tanúvallomást egészében vizsgálunk, egy-egy részének alapos, mikrofilológiai vizsgálata is eredményes lehet. Ezt mutatja be Szalánci János tanúvallomása, amelyben egy napjainkban felettébb nagy érdeklődés-övezte téma, II. Lajos halálának helyszíne kapcsán kapunk egy az eddigi forrásoktól eltérő megfejtést, ami egy kortárs, helyismerettel rendelkező, tanult személytől származik. Végül Nádasdy Tamás vallomásának az áldozásról és gyónásról szóló részlete a nádor vallásosságának sokat firtatott kérdésköréhez vezet minket. E három részletesen elemzett példa jól bizonyítja, hogy milyen lehetőségeket rejtnek a tanúvallomások a kora újkori kutatások számára.

Hasznosnak bizonyul Martinengo jelentései mellett, azzal párhuzamosan megvizsgálni a környező, velencei, lengyelországi és a császár mellé rendelt nunciusok

jelentéseit, ugyanis ezekben is jelentős mennyiségű Magyarországra vonatkozó, a magyar történeti kutatás számára gyakorlatilag ismeretlen hírt találunk. E jelentések tartalma és részletessége felettébb eltérő jelleget mutat, azonban világosan látszik a Martinengo híreivel való hasonlóságuk: vallási ügyekkel alig foglalkoztak, elsősorban az oszmán-ellenes katonai akciókról számoltak be, kiemelkedik az időszakból az 1551-es országegyesítési kísérlet, valamint az 1552-es nagy oszmán hadjárat. A magyarországi politikai aktorok közül e jelentésekben is Frátert illeti meg az elsőbbség, majd őt követi Izabella, és Petrovics Péter. E jelentések nem csak az események eddig ismert forrásait támasztják alá, hanem új, eleddig ismeretlen információkat is hordoznak, végül pedig megmutatják, hogy miként értékelték Európa más udvaraiban a várháborúk híreit, valamint azt is, hogy a bécsi nunciuson kívül milyen egyéb útvonalakon jutottak el a magyarországi események Rómába.

Felmerül ugyanakkor a kérdés, hogy az Örök Városban mennyire volt érdeklődés e hírek iránt? Ad acta kerültek azonnal a kapott információk anélkül, hogy

bármiféle hatást kiváltottak volna, vagy pedig hatással voltak a Szentszék egyes döntéseire? Mivel ismerjük az államtitkári feladatokat ekkor ellátó Dandino és Del Monte bíborosoknak a nunciosokhoz írt több levelét, világosan láthatjuk, hogy nem egyirányú volt az érdeklődés, Róma nagy figyelemmel kísérte a Magyarországon történeteket, s nem burkolózott hallgatásba. Ezt nem csak a frissen kreált bíborosa halálának kapcsán indított szentszéki vizsgálat tanúsítja. Sokkal többet mond az a tény, hogy III. Gyula pápa személyesen foglalkozott Szeged ostromával, értékelve a várható lehetőségeket és kockázatokat, valamint a magyar püspökök ügyével.

Összességében megállapítható, hogy a 16. század közepén az egyik legfontosabb közvetítő kapocs Róma és Magyarország között az I. Ferdinánd mellé rendelt nunciosok voltak, akik a Szentszék kipróbált diplomatáinak számítottak. Bár a budai nunciatura II. Lajos halálával évszázadokra megszűnt, az I. Ferdinánd király udvarába rendelt nunciosok a magyar királyi címet is viselő uralkodó mellett folyamatosan jelentettek a magyar ügyekről, s bizonyos esetekben hosszabb ideig

Magyarországon tartózkodtak. Jelentéseik megmutatják, mi érdekelte Rómát, valamint azt is, hogy milyen hírek hangzottak el az udvarban. Mindebből pedig azt láthatjuk, hogy mind a pápaság, mind pedig a királyi udvar számára fontos volt Magyarország sorsa. Mindez világos cáfolata annak a toposznak, miszerint a pápaság és a Habsburg udvar pusztán ütközőzónaként tekintett a Királyságra. Meg kell ugyanakkor jegyezni, hogy a püspöki székek, valamint a bíborosi tisztség betöltésén kívül egyházi és legfőképpen vallási kérdésekkel kevésbé foglalkoztak, a királyságra a nunciusok, s köztük Martinengo is – az összeurópai oszmán-ellenes harc kereteibe ágyazva – elsősorban hadszíntérként tekintettek.

III. AZ ÉRTEKEZÉS TÉMAKÖRÉBEN MEGJELENT PUBLIKÁCIÓK

Kanász Viktor: Fráter György gyilkossági perének forrásai a vatikáni levéltárban. In: *Magyarország és a római Szentszék II. Vatikáni magyar kutatások a 21. században.* szerk. Tusor Péter–Szovák Kornél–Fedeles Tamás, Budapest–Róma, 2017. (CVH I/15.) 173–185.

Kanász Viktor: Fráter György meggyilkolásának ikonográfiai megjelenítése. *Studia Theologica Transsylvaniensia*, 21. (2018) 2. 141–164.

Viktor Kanász: The Testimony of Miklós Oláh Given during the Investigation of the Murder of György Fráter. In: *Proceedings of the International Conference on the 450th Anniversary of Nicolaus Olahus' Death.* ed. Emőke Rita Szilágyi, Wien, 2019. 51–63.

Viktor Kanász: The Anatomy of a Political Assassination: The Assassination of Cardinal György Fráter (Martinuzzi) and its Consequences. *Folia Historica Cracoviensia*, 25. (2019) 1. 83–109.

Kanász Viktor: Girolamo Martinengo apát, pápai nuncius élete és magyarországi tevékenysége. In: *Ezerarcú Erdély. Politika, társadalom, kultúra.* szerk. Tötös Áron–K. Markaly Aranka–Koloh Gábor–Horváth Illés, Kolozsvár, 2019. 92–106.

Viktor Kanász: The Life and Work of the Abbot and Nuncio Girolamo Martinengo in Hungary. In: *Specimina Nova Pars Prima Sectio Mediaevalis X.* ed. Gergely Kiss–Gábor Barabás, Pécs, 2019. 211–230.

Kanász Viktor: Szalánci János tanúvallomása II. Lajos király haláláról. *Turul*, 94. (2021) 1. 37–42.

Kanász Viktor: Oláh Miklós tanúvallomása a Fráter György meggyilkolása kapcsán indított szentszéki vizsgálat során. In: *Közvetítő rendszerek, médiumok és hatalomgyakorlás a kora újkori Európában.* szerk. B. Székely Dorottya Piroska–Kovács Dóra–Vida Bence–Virág Csilla, Budapest, 2021. 65–76.

Kanász Viktor: Eger és a szentszéki diplomácia. Girolamo Martinengo jelentései Eger 1552. évi ostromáról. In: *Itália öröksége Egerben.* Dobó István Vármúzeum, Eger [megjelenés alatt]